

Nr 257.

Godkänd av första kammaren den 8 juni 1921.

Godkänd av andra kammaren den 8 juni 1921.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i fråga om vissa ändringar i kungörelsen angående boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 21.)

(Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.)

Till Konungen.

Inom riksdagens båda kamrar hava gjorts likalydande framställningar i syfte att kungörelsen om boställsordning för personalen vid folk- och småskolor den 18 september 1918 måtte undgå sådana ändringar, att dels tjänstebostad för folk- eller småskollärarinnor må kunna förläggas över skollokal, dels bostad för folkskollärare om 3 rum och kök må kunna inrymmas i skolhus, avsett för endast en läraravdelning, dels ock den tid, inom vilken av- och tillträdessyn skall äga rum, måtte utsträckas till 4 månader, samt att för övrigt de ändringar måtte vidtagas i nämnda kungörelse, som med anledning härav kunde visa sig vara behöfliga.

Över motionerna har i den ordning, 46 § riksdagsordningen föreskriver, yttrande infordrats av skolöverstyrelsen.

Uti § 2 mom. 2 i berörda kungörelse stadgas, att, där skolhus är avsett för endast en läraravdelning och tjänstebostaden omfattar högst två rum med kök ävensom där tjänstebostad i övrigt ej lämpligen kan förläggas till särskilt hus, må den inrymmas i skolhuset, dock bör i sådant fall bostaden ej vara belägen över eller under skollokalen.

Jämlikt § 3 i sagda kungörelse skall tjänstebostaden för ordinarie manlig folkskollärare innehålla minst tre rum och kök, för ordinarie kvinnlig sådan befattningshavare minst två rum och kök, samt för annan lärare minst ett rum och kök. Vidare meddelas i § 12 moment 1 och 2 uti ifrågavarande kungörelse bestämmelser därom, att, om tjänstebostad icke åtnjutes eller densamma icke innehåller det i nyssberörda § 3 stadgade antalet rum, skall tjänstinnehavaren enligt hyresprisen å orten erhålla särskild kontant ersättning för vad i sådant avseende brister.

Till stöd för motionerna har anförts huvudsakligen följande:

Erfarenheten hade visat, att åtskilliga modifikationer vore önskvärda i boställsordningen för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna. I synnerhet hade bestämmelserna i paragraf 2 rörande tjänstebostadens läge visat sig väl tränga och i flera fall svåra att efterkomma. Mom. 2 av denna paragraf innehölle förbud mot att förlägga tjänstebostad över eller under skollokal. Enligt motionärernas uppfattning kunde dock en för lärarinna avsedd bostad utan väsentliga olägenheter förläggas till andra våningen, även om därvid någon del därav skulle komma att ligga över skolsalen. Häremot hade den invändningen gjorts, att utsikten för en lärarinna till räddning genom flykt, om ett hemfridsbrott gjordes, bleve mindre, därest hon hade sin bostad i övre våningen. Detta syntes dock vara en teori av ringa praktisk betydelse. En våldsvärkare kunde icke lika lätt utifrån orientera sig och planlägga sitt dåd, om bostaden låge på andra våningen, och han riskerade också i sådant fall att lättare bli ertappad. En lärarinna, som bleve överfallen i sin bostad, torde för övrigt knappast kunna eller komma sig för att söka räddning genom flykt, även om bostaden vore förlagd till nedre botten. Av meddelanden från ensamboende lärarinnor framginge, att dessa kände sig mera ogenerade och ostörda av förbipasserande och även tryggare, om bostaden låge i övre våningen.

Då byggnadskostnaderna, om hänsyn toges även till tomt och grund, måste ställa sig åtskilligt lägre, därest bostaden förlades över skollokalen, och då några väsentliga olägenheter därav icke syntes följa vare sig för lärarinnan eller skolarbetet, ansåge motionärerna, att för-

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 14 saml. Nr 255—257.

budet mot att förlägga tjänstebostad över skollokal borde utgå, när denna bostad icke omfattade mer än 2 rum och kök.

Enligt paragraf 2 i nämnda förordning måste vidare tjänstebostad, som omfattade mer än 2 rum och kök, vara förlagd till särskilt hus i skolans närhet, för såvitt icke särskilda omständigheter föranledde undantag. Nu hände det dock rätt ofta, att en församling, utan att några särskilda omständigheter föreläge, önskade uppföra ett skolhus med en lärosal och bostad för en manlig folkskollärarekraft, t. ex. så ordnad, att 2 rum och kök förlades å nedre botten och i direkt förbindelse därmed 1 rum i andra våningen. I de nya för folk- och småskolor avsedda normalritningar, som nu utarbetats, finnes också ett par förslag, som upptoge just denna anordning, ehuru de däri be-tecknades såsom undantagsförhållanden. Att på detta sätt sammanbygga en lärarebostad och en lärosal i ett hus syntes böra vara fullt tillåtet utan några särskilda omständigheter och utan att anses såsom undantag från det normala.

Enligt motionärernas mening bidroge de nu gällande stränga bestä-melserna angående tjänstebostaden till att öka de redan förut på grund av ekonomiska förhållanden stora svårigheterna att i denna kristid anskaffa tjänliga lokaler för folk- och småskolan, och de hade också uti bygderna mötts av mycken ovilja. På grund härav syntes också väl grundade skäl föreligga att däri företaga de jämkningar, som kunde göras utan att försämra lärarpersonalens bostadsförmåner eller försvåra skolarbetet. Visserligen stode möjligheten att söka dispens i varje särskilt fall öppen, men denna väg förefölle i nu berörda fall vara oviss, onödig och tidsödande.

I § 10 av samma boställsordning bestämdes angående av- och tillträdessyn å tjänstebostad, att sådan syn ej finge hållas tidigare än 3 månader före dagen för tjänstebostadens avträädande, respektive tillträädande, eller senare än 3 månader efter samma dag. Det syntès motionärerna önskligt, att den tid, inom vilken dessa av- och tillträdessyner borde hållas, något utökades, t. ex. till 4 månader. Då skulle i ett fall, där en lärare avträdde sin plats den 1 januari och en annan tillträdde samma tjänst den 1 juli, både av- och tillträädare kunna kallas till samma syn. Genom denna tidsutsträckning skulle också vinnas större möjlighet för inspektören att inordna dessa syneförrättningar i den övriga resplanen.

Riksdagen är medveten om, att folkskolväsendets utveckling för närvarande ställer stora ekonomiska krav särskilt på många landsbygds-kommuner. I saknad av den skatteutjämning, som skulle följa av att

staten lämnade bidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet, kännas dessa krav dubbelt betungande. Efter riksdagens mening får det dock icke förbises, att åtskilliga skoldistrikt icke kunna helt frikännas från ansvar för de nu rådande svårigheterna, ehuru dessa i väsentlig grad härröra av den med världskriget sammanhängande ekonomiska krisen. Åtskilliga om- och nybyggnader samt reparationer hava till följd därav behövt eller behöva uppskjutas, och där dylika arbeten måst utföras, hava de i många fall känts synnerligen tyngande.

Den ekonomiska kristiden nödvändiggör en begränsning av de kommunala lika väl som de statliga utgifterna. Men skolan kan icke, utan allvarlig fara för hela vår folkuppfostran, hänföras till sådana improduktiva företag, över vilka den framtvingna sparsamheten i första hand skall gå ut. En avvägning måste emellertid även här ske mellan det önskvärda och det ekonomiskt möjliga och sådana lättnader medgivas, vilka erfarenheten visat vara sakligt motiverade och vilka kunna ske utan hämmande av folkskolans utvecklingsmöjligheter.

Från denna utgångspunkt har riksdagen på de skäl, som i motionerna anförts, ansett däri framställda önskemål beaktansvärda. Överstyrelsen har visserligen — under erkännande av att flera skäl tala för de av motionärerna framställda ändringsförslagen och att från olika håll en bestämd önskan i sådan riktning försports — uttryckt en viss tveksamhet rörande lämpligheten av de båda första av motionärerna föreslagna ändringarna. Så har överstyrelsen anfört, att med förläggandet av bostad om två rum och kök över skollokal torde den möjligheten ligga nära till hands, att man i skolor av denna typ inreder tvårumsbostäder även i de fall, då en tjänstebostad på tre rum och kök för manlig innehavare skulle med hänsyn till tjänstens beskaffenhet vara lämpligare. Mot denna invändning måste emellertid riksdagen anmärka, att denna möjlighet redan enligt nu gällande boställsordning förefinnes. Större avseende förtjänar överstyrelsens invändning, att ett medgivande av att tjänstebostad av intill två rum och kök må kunna förläggas över skollokal, torde komma att motverka strävandena att inrätta särskild gymnastiklokal. När fråga är om skolor med endast en läraravdelning, kan dock riksdagen ej tillmäta denna synpunkt avgörande betydelse gent emot de starka skäl, som tala för motionärernas förslag.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan ändring i boställsordningen för personalen vid folk- och småskolor den 18 september 1918, att tjänstebostad för folk- eller småskollärarinnor må kunna förläggas över

skollokal, att bostad för folkskollärare om 3 rum och kök må kunna inrymmas i skolhus, avsett för endast en läraravdelning, att den tid, inom vilken av- och tillträdessyn skall äga rum, utsträcker till 4 månader samt att Eders Kungl. Maj:t för övrigt måtte vidtaga de ändringar, som med anledning härav kunna visa sig vara behöfliga i denna förordning.

Stockholm den 8 juni 1921.

Med undersätlig vördnad.
